

Oslo, den 30.06.12

Miljøverndepartementet
Postboks 8013 Dep

0030 OSLO

HØRINGSUTTAELSE TIL FORSLAG OM NY, HELHETLIG VERDENSARVPOLITIKK

ICOMOS Norge viser til oversendelse den 29.03.12 med anmodning om vår høringsuttalelse til forslag om en ny, helhetlig verdensarvpolitikk. Vi viser også til vårt innspill til dokumentet den 24.04.11.

Som den eneste frivillige organisasjon og NGO i Norge som befatter seg med verdensarvspørsmål og verdensarvsteder vil vi takke for at vår uttalelse til forslaget om en ny, helhetlig verdensarvpolitikk er ønsket.

ICOMOS Norge har to viktige formål med sitt arbeid. Det ene er å fungere som en felles faglig organisasjon for profesjonelle innen kulturarvsarbeidet i Norge og å gi et internasjonalt perspektiv med mulighet for deltagelse i den internasjonale faglige debatten. Videre har ICOMOS Norge som formål å følge opp UNESCO's konvensjon om verdens kultur- og naturarv og listen over stedene som skal representere denne arven. ICOMOS Norge er nasjonalkomiteen av den globale ICOMOS med hovedsete i Paris.

ICOMOS Norge ser det som svært positivt at det nå foreslås en ny, helhetlig verdensarvpolitikk for Norge. Etter vår vurdering legger forslaget føringer for en ambisiøs politikk som dekker de viktigste elementene i vår fremtidige verdensarvpolitikk. Vi ser også med glede at de fleste av våre innspill i den tidligere uttalelsen er fulgt opp i forslaget som nå foreligger. Imidlertid ser vi at hensynet til immateriell kulturarv i liten grad er behandlet i forslaget. Etter vår vurdering bør en helhetlig verdensarvpolitikk i større grad belyse hensynet til den immaterielle og

håndbårne kunnskapsoverføringen som del av forvaltningen av verdens kultur- og naturarv, enn det forslaget legger opp til. Andre av UNESCOs konvensjoner som følger opp samme idé om å liste verdensarv, som f.eks. listen over historiske dokumenter mm. er ikke drøftet, som en del av verdensarvpolitikken, den er heller ikke avvist som en del av den samme. Vi tror at en avklaring og en grenseoppgang rundt disse «søsterkonvensjonene» kan sikre en mer ryddig diskusjon om konsekvenser og ansvaret for oppfølgingen av verdensarven i allmenhet.

I det følgende vil vi kort kommentere departementets tilrådninger som ligger til grunn for forslaget.

Identifisere verdensarv i Norge

Miljøverndepartementet tilrår at Norge:

- *prioriterer å sikre verdensarven vi har i dag*
- *prioriterer å arbeide videre med nominasjoner i henhold til den tentative lista*
- *vurderer framtidig nominasjon av potensiell samisk verdensarv*
- *vurderer å ta initiativ til et nytt nordisk prosjekt for å se på gjennomføringen av verdensarvkonvensjonen i de nordiske landene*
- *åpner for transnasjonale serienominasjoner for verdensarv som er underrepresentert på verdensarvlista*
- *fortsatt støtter statsparter med kultur- og naturarv som er underrepresentert på lista*

Innad i vår norske organisasjon har vi oppe til diskusjon arbeid med tentativ liste og nye innspill til denne, samtidig som vi også forsøker å følge opp pågående nominasjonsforberedelser. Flere av ICOMOS Norges medlemmer stiller seg også til disposisjon for evaluering av verdensarvsteder. Både for dokumentgjennomgang og for ”technical missions”. De siste årene har vi ett eller flere medlemmer årlig med i slikt arbeid for verdensarvsekretariatet.

ICOMOS Norge har tidligere sendt felles innspill til Miljødepartement og direktoratene fra ICOMOS i de nordiske landene. Der har vi har tatt opp det felles nordiske i et globalt perspektiv og understreker at de forskjellige nordiske lands tentative lister bør koordineres, og at man bør fremme felles nordiske nominasjoner framfor å arbeide ut egne. Dette er ut fra en forståelse om at det er en åpenbar global ubalanse mellom nord og sør med hensyn til bidrag på listen over verdens kultur- og naturarv. Vi ser også at rapporten om hva som befinner seg på listen og hva som burde vært representert uavhengig av geografisk representasjon (*The World Heritage List - Filling the Gaps - an Action Plan for the Future*, ICOMOS 2005), brukes i de vestlige landenes argumentasjon for å fremme sine egne steder på listen. Dette forsterker skjevhetene som vi har vist til, og Norge bør derfor ha innarbeidet i sin politikk at skjevheten på verdensarvlisten jevnes ut, blant annet ved å vise nøkternhet med hensyn til å fremme egne steder og egne nominasjoner. Norge har en klar tilhørighet i nordisk kultursfære og vi ser det som både langt bedre og helt naturlig å fremme nordiske serienominasjoner som understreker en slik forståelse.

ICOMOS Norge er derfor svært tilfreds med MD's tilrådninger knyttet til temaet som

omhandler identifisering av verdensarv i Norge.

Organisering, aktører og samarbeid

Miljøverndepartementet tilrår at:

- *det blir etablert et fast, årlig forum (departementenes verdensarvutvalg) hvor myndighetene kan sikre god årlig informasjon og tidlig få drøftet verdensarvsaker for flere departement. Miljøverndepartementet skal ha sekretariatsfunksjonen*
- *det blir etablert et fast årlig møte mellom statlige myndigheter og representanter for verdensarvområdene*
- *det ved hvert enkelt verdensarvområde blir etablert et samarbeidsorgan (verdensarvråd) som skal ha definerte oppgaver. Organiseringen av et slikt samarbeidsorgan utarbeides i samarbeid mellom de lokale og regionale myndighetene og det ansvarlige direktoratet (Riksantikvaren eller Direktoratet for naturforvaltning)*
- *det ved hvert enkelt verdensarvområde blir etablert en koordinatorfunksjon eller -stilling (verdensarvkoordinator) som skal ivareta definerte oppgaver*
- *de tidligste verdensarvområdene blir oppfordret til å vurdere nye modeller for organisering*
- *det blir vurdert om Statens naturoppsyn også bør få en rolle når det gjelder å rapportere brudd på plan- og bygningsloven innenfor verdensarvområdene*

ICOMOS Norge støtter punktene knyttet til forslaget om organisering, aktører og samarbeid. Imidlertid undrer vi oss over at SNO foreslås tillagt en rolle som i all hovedsak tilfaller kommunene som forvaltere av plan- og bygningsloven, i noen grad fylkeskommunene eller fylkesmannen. SNO har i dag et ansvar som overlapper eller sammenfaller med fjellsoppsynet, kystvaktens og politiets for å drive oppsyn og rapportere ulovligheter innenfor vernete områder etter naturvernloven. Vi mener at en utvidelse av mandatet til å gjelde alle verdensarvområder vil skape en uklar rolleforståelse som etter vår vurdering neppe kan være hensikten med forslaget. Dette gjelder også den nye rollen SNO er foreslått tillagt når det gjelder overvåking og formidling av verdensarv.

Lovverk og forvaltningsplan for verdensarv

Miljøverndepartementet tilrår at:

- *de norske verdensarvområdene har en relevant forvaltningsplan for verdensarven innen utgangen av 2014*
- *det blir utarbeidet en mal for en forvaltningsplan for verdensarven. Denne skal følge en gitt ramme, jf. forslag i vedlegg 5.3*
- *ansvaret for verdensarven kommer tydelig fram i alle relevante kommunale og fylkeskommunale planer og i forvaltningsplanene for naturvernområdene*

ICOMOS Norge støtter MD's tilrådninger, men vil også peke på at dagens plan og bygningslov har formelle prosedyrer som sikrer et minimum av deltagelse i prosessene og en forankring i de formelle besluttende organer i kommuner og fylker .

Bufferoner

Miljøverndepartementet tilrår at:

- behovet for buffersoner for alle de norske verdensarvområdene blir vurdert som et ledd i arbeidet med forvaltningsplanene for verdensarven
- eventuelle buffersoner innarbeides i kommunens planverktøy i henhold til plan- og bygningslovens bestemmelser

ICOMOS Norge støtter MD's tilrådninger, og erfarer også at man bør søke å utvikle bestemmelser for buffersonene, som sikrer stedenes visuelle integritet med hensyn til påvirkning av større tiltak som høyblokker, infrastrukturtiltak, mineralutvinning og energiproduksjon med mer. Dette er tiltak som fort kan sette verdensarvstedene på listen over verdensarv i fare. Bestemmelser i buffersonene bør sikre verdensarvverdiene og spesifikke underbyggende kvaliteter som befinner seg i buffersonen.

Overvåking og rapportering

Miljøverndepartementet tilrår at Norge prioriterer å overvåke verdensarven gjennom et system for slik overvåking ved å:

- innføre faste, forenklede rapporteringer fra verdensarvområdene til staten i tillegg til den seksårige rapporteringen til verdensarvkomiteen
- utvikle målbare indikatorer for verdensarvområdenes verdier
- foreta en risikovurdering ved alle verdensarvområdene. Om nødvendig må tilstandsoversikten oppdateres
- gjøre data fra overvåkingen av verdensarvverdiene allment tilgjengelig
- gi Statens naturoppsyn en formalisert rolle når det gjelder oppsyn med og overvåking av verdensarvområdene der det er naturlig

ICOMOS Norge støtter i all hovedsak MD's tilrådninger, men vi undres over forslaget om SNO's oppsynsrolle og mener det ikke går klart nok frem hva som tillegges denne rollen. Vi vil også rette oppmerksomheten mot kommunenes manglende eller mangelfulle risiko og sårbarhetsanalyser og kriseplanlegging som berører kulturarven generelt, men verdensarvenstedene spesielt. ICOMOS har en egen scientific committee (International Scientific Committee on Risk Preparednes- ICORP), som arbeider spesielt med risikoforberedelser som er utviklet i samarbeid med ICCROM og Blue shield.

Sentre for verdensarven

Miljøverndepartementet tilrår at:

- alle verdensarvområdene har gode sentre som kan formidle informasjon om egen verdensarv, om verdiene den representerer og om hva som gjør at den blir vurdert som noe hele menneskeheten har ansvaret for. Sentrene kan gjerne være en del av allerede etablerte institusjoner
- sentrene samarbeider med, eller inngår i, etablerte institusjoner i lokalsamfunnet som har formidlings-, informasjons- og forvaltningsoppgaver knyttet til kultur- og naturarven
- sentrene ikke etableres etter en fast modell, men at det enkelte senteret formes etter behov, interesser, oppgaver og partnerskap lokalt. Dette må verdensarvrådet avgjøre
- det blir etablert en autorisasjonsordning

- *staten, fylkeskommunen og kommunen bidrar til en forutsigbar finansiering av driften ved sentrene, under forutsetning av at disse ivaretar definerte oppgaver*

ICOMOS Norge støtter MD's tilrådninger.

Formidling

Miljøverndepartementet tilrår at:

- *det blir utarbeidet en felles formidlings-, utdannings- og informasjonsstrategi for den norske verdensarven (skilting inngår som en del av denne strategien)*
- *Miljøverndepartementet utvikler et sentralt nettsted med all relevant informasjon om verdensarven (via regjeringen.no)*
- *sentrale myndigheter utvikler basismateriell for informasjon om og formidling av verdensarvkonvensjonen*
- *det legges til rette for at relevante museer blir styrket i arbeidet med å formidle verdensarven*
- *Statens naturoppsyn får et helhetlig oppdrag når det gjelder veiledning om kultur- og naturarven i relevante verdensarvområder*

ICOMOS Norge støtter i all hovedsak tilrådingene, men vi undres over forslaget til SNO's formidlingsrolle og mener det ikke går klart nok frem hva som tillegges denne rollen.

Kunnskap og kompetanse

Miljøverndepartementet tilrår at:

- *forvaltningskompetansen blir bygd systematisk opp gjennom de årlige samlingene for verdensarvområdene (se kapittel 4.2 om organisering)*
- *det blir lagt til rette for at sentrale forvaltningsaktører kan delta på viktige arenaer for å bygge opp sin internasjonale kompetanse på verdensarv (se kapittel 4.10 om internasjonalt samarbeid)*
- *utdanning i tradisjonshåndverk som er nødvendig for arbeidet med å forvalte av verdensarven, blir prioritert*
- *det stilles midler til rådighet for å få utredet nødvendige problemstillinger, som for eksempel sårbarhetsanalyser*

ICOMOS Norge støtter MD's tilrådninger, og vi vil spesielt understreke viktigheten av å styrke utdanningen innen tradisjonshåndverkene. På kulturarvstedene i Norge og innenfor naturarvsområdene er det kulturarv som trenger stell og vedlikehold. Vi vil peke på at det er det generelt mangel på antikvarisk erfarne håndverkere til å følge opp konserverings- og restaureringsarbeid. Det trengs utdanningsmuligheter og ikke minst styringsmuligheter som sikrer betalingsevne fra eiere av denne type kulturarv som sikrer folk med slik kompetanse et skikkelig utkomme. Utveksling av kompetanse og erfaring mellom stedene i Norge og med andre land er et positivt tiltak som også faller inn i ICOMOS tradisjon å arbeide for.

Videre ser vi det som svært positivt at internasjonalisering er ett av hovedgrepene i forslaget til ny verdensarvpolitikk, og dette vil bli kommentert nærmere under punktet

Internasjonalt samarbeid.

Skole og utdanning

Miljøverndepartementet tilrår at:

- *Kunnskapsdepartementet og Miljøverndepartementet samarbeider om å etablere etterutdanningskurs for lærere ved utvalgte studiesteder*
- *det blir utviklet lærerverktøy som viser at aspekter ved verdensarven er relevante for undervisning på ulike trinn i grunnskolen og den videregående skolen (gjennom Kunnskapsdepartementets kompetansesentre)*
- *verdensarvområdene får støtte til å utarbeide og tilby besøkspakker eller verdensarvopplevelser i regi av Den kulturelle skolesekken og Den naturlige skolesekken*
- *verdensarvområdene skal ha pedagogisk tilrettelagt informasjon til bruk for skolene*
- *Miljøverndepartementet tar initiativ til et samarbeid med Folkeuniversitetet, Friundervisningen, AOF og andre for å utvikle en kurspilot om verdensarven (se også kapittel 4.7 om formidling)*
- *utdanningen i tradisjonshåndverk blir styrket*

ICOMOS Norge støtter MD's tilrådninger.

ICOMOS arbeider for å få flere yngre medlemmer og vil peke på at rekruttering fra verdensarvstedene og unge studenter som arbeider med verdensarv også vil være et aktivum for organisasjonen.

Internasjonalt samarbeid

Miljøverndepartementet tilrår at:

- *Norge fortsatt skal være en aktiv statspart i de formelle organene (statspartenes generalforsamling og verdensarvkomiteens møter)*
- *Norge øker sin innsats for verdensarven utenfor Norge og bidrar med kompetanse på de områdene der Norge kan utgjøre en forskjell*
- *det legges til rette for deltakelse i internasjonale nettverk og fora (jf. Kapittel 4.8 om kunnskap og kompetanse)*
- *Miljøverndepartementets budsjett styrkes for å bidra til å finansiere internasjonale prosjekter og initiativ som kommer fra norske aktører*

ICOMOS Norge støtter MD's tilrådninger, og vi er svært positive til at internasjonalt samarbeid er ett av hovedgrepene i forslaget til en ny verdensarvpolitikk. Som vi allerede har nevnt innledningsvis, arbeider ICOMOS Norge for at personer som arbeider profesjonelt med kulturarven også skal få muligheten til å arbeide internasjonalt og delta i den internasjonale diskusjonen om bevaring og forvaltning av vår kulturarv og verdensarv.

ICOMOS Norge er del av en internasjonal organisasjon og tilknyttet nettverk og vil derfor være en naturlig bidragsyter i styrkingen Norges deltakelse i det internasjonale kulturminnevernet og verdensarvforvaltningen. Om ICOMOS Norges bidrag internasjonalt, vil fremme følgende:

- ICOMOS Norge holder pr. i dag internasjonalt lederskapet i to av ICOMOS' fagkomiteer, Fagkomiteen for byggeskikk (*International Scientific Committee of Vernacular Architecture*) og i Den internasjonale polare kulturminnekomitéen (*International Polar Heritage Committee*).
- Videre har ICOMOS Norge i den senere tid gjort seg gjeldende i arbeidet med å tematisere forholdet mellom verdensarv og menneskerettigheter. Dette arbeidet har resultert i en egen publikasjon i *International Journal of Heritage Studies*, mai 2012 og en egen resolusjon som ble vedtatt på ICOMOS' generalforsamling i Paris i desember 2011. Temaet vil også bli fulgt opp ved ICOMOS' generalforsamling i Firenze i 2014.
- I 2013 er ICOMOS Norge vertskap for organisasjonens europeiske presidentmøte.

ICOMOS Norge forutsetter at det følger økonomiske ressurser med satsningen på det internasjonale samarbeidet.

Verdiskaping

Miljøverndepartementet tilrår at:

- *Norge fortsatt skal være en aktiv statspart i de formelle organene (statspartenes generalforsamling og verdensarvkomiteens møter)*
- *verdensarven blir prioritert høyt i Miljøverndepartementets nye strategi for verdiskaping knyttet til kultur- og naturarven*
- *samarbeidet mellom verdensarvrådene og lokale næringsdrivende blir styrket*
- *det legges opp til et samarbeid mellom alle kommuner med verdensarvområder*

ICOMOS Norge støtter MD's tilrådninger. Samtidig vil vi påpeke at i internasjonal sammenheng gir verdensarvstatus økt tilstrømning av turister, som igjen medfører etablering av institusjoner og fasiliteter som skal dekke turistenes behov. Dette skaper arbeidsplasser lokalt, men kan også utgjøre en stor slitasje på det som anses å være de verdiene som er fremragende universelle. En arv for menneskeheten skal så langt som mulig gjøres tilgjengelig for menneskeheten også for de framtidige generasjoner.

Til slutt vil vi for ordens skyld gjøre oppmerksom på at ICOMOS skrives med blokkbokstaver i tekst som et akronym for International Council On Monuments and Sites.

Vennlig hilsen

Marie Louise Anker
ICOMOS Norge
president
(sign.)